

M. MOK

**storm
uit
het
oosten**

STORM UIT HET OOSTEN

M. MOK

STORM UIT HET
OOSTEN

UITGEVERIJ CONTACT
AMSTERDAM EN ANTWERPEN

Aan Arthur Bakker

COPYRIGHT 1952 BY M. MOK

STORM UIT HET OOSTEN

I

Amsterdam

Amsterdam, stad van steen en water,
gelijk het geen stad ooit is geweest,
weer begint er een eenzame prater
te mijmeren over uw schone geest;
hij houdt het hoofd naar de stilte gebogen
waarin uw levenskracht verankerd ligt
en vangt een morgenhemel in zijn ogen,
dieper dan het bereik van zijn gezicht.
Wolken en wind bewegen hun lichamen
onhoorbaar door het stilstaand morgenblauw
en lopen boven Amsterdam tezamen
tot een hoog en doorzichtig gebouw.
Amsterdam is niet een van vele steden,
haar ziel staat in haar oogopslag onthuld,
men moet haar in een wijde mantel kleden
van liefde die geen pijn of twijfel duldt,
alleen verwondering, verrukte overgave
aan een stad die zoveel leven won
en neerligt aan de boezem van haar haven,
bestroomd door wolkengrijs en golven zon.
Wie Amsterdam zegt, heeft geen naam gesproken
waarmee de angst zich te omheinen poogt,
zijn stem is naar een verte doorgebroken
wier witte brand slechts helderheid gedooft.
Vandaar: geen stad heeft zoveel dichtermonden
doen stamelen en zingen als die stad,
en nimmer liep een mens zijn levensronde

als vroeger sinds hem Amsterdam bezat,
want hij weet voortaan dat stenen leven
en dat het leven slechts gehoorzaamt aan
de droomstemmen die het zijn meegegeven
toen het uit vuurspiralen is ontstaan.
Hier, in dit Amsterdam, hunkert een spanning
zich te voltooien tot een evenwicht
van krachten die enkel in verbanning
rondzwerven door het wereldwijde licht
en die men slechts kan naderen met woorden
waarvoor hun gloed verschrompelt en verkilt,
alsof elk noemen hun ziel vermoordde
die overal in vuur en water trilt:
vrijheid, gerechtigheid. Hij die zijn lippen
voelt branden van een onbesmet geluid
dat als een vonkenregen wil ontglippen,
een springfontein die in een maannacht spuit,
voelt zich bedroefd, alsof hij een onteerde
geliefde andermaal onteren moet,
omdat geen schepsel ooit de woorden leerde
waarin de heiligheid zich opendoet.
Maar wie de grachten hun armen ziet buigen
rondom het oude Amsterdam,
is van het eeuwige gebaar getuige
waarmee de minnaar zijn beminde nam;
een schuchter vleien doet zijn zinnen dromen
van wonderen die nimmer zijn geschied:
mensen die open tot elkander komen,
zonder een hapering van zielsverdriet
en zich verliezen in elkanders wezen
als waterstromen in wier oppervlak
glanzende raadsels staan te lezen
die nooit een schepsel openbrak.

Legenden die hun vleugels openvouwen
en roepen duizenden gestalten op,
zo zijn de eeuwen die soms in de blauwe
stilte der nachten 's mensen harteklop
doen huiveren; hij tast met zijn gesloten
ogen de koele wereldruimte af
en ziet hoe levensvormen zich ontbloten,
zo zuiver als hen nooit de morgen gaf.
Men moet de wereld als een droom ervaren,
eer men de stem van haar wezen verneemt,
een fluisteren dat nooit iets zal verklaren,
maar dat de dingen helder maakt en vreemd.
En wie zo in de nacht heeft neergelegen,
weet dat geen stad op aarde wordt gebouwd,
tenzij twee ogen diep in de verzwegen
gronden van het bestaan hebben geschouwd
en werden aangeraakt door visioenen,
waaraan de hand een vorm verlenen moet
die staande blijft in de grote seizoenen
der eeuwen die een volk doorschrijden moet.
De lijnen van de stad der grachten
tekenen tegen de horizon
der naar de hemel reikende gedachten
een sterrenwolk, een stralend bastion,
omdat daar in die stad uit alle streken
leven als licht tezamen is gevloeid,
omdat daar menselijke stemmen spreken
een taal die dieper dan het hart ontbloeit,
uit de kiemcellen van het onbewuste,
en boven enkeling en generatie uit
langs alle aardse en hemelse kusten

de golf voortplant van haar geluid,
dat anders is dan alle klinken,
vervoerender, bewogener; men kan
die klank met zintuigen niet drinken,
men hoort er nauwelijks een echo van
en wordt nochtans zo wonderlijk gegrepen
dat in dit spreken men de taal herkent
waarin de hartstochten zijn aangeslepen
tot vuur dat slechts verheldert en niet schendt;
de taal die mensen uitroept tot bevrijden
en met onsterfelijke glans bekleedt,
omdat zij vreemden blijven in de tijden,
hun hart de wegen van het licht niet weet,
maar aan het witste licht zich voelt ontsprongen
en nooit meer zijn oorspronkelijke gloed
verliezen kan; het zwellen van hun longen,
hun oogopslag, de ronde van hun bloed,
het zijn de tekenen waarin het rijpen
der schepping zijn verlossend uur herhaalt:
warmte die zich met handen aan laat grijpen
en in het stroomgebied der jaren daalt,
bewustzijn dat zijn grenzen niet kan vinden,
maar loven moet hetgeen het niet omvat,
want in het keren en vluchten der winden
langs een verborgen, onnaspeurlijk pad
en in het goud der avondschemeringen,
lichtende weemoed die de kim ontstroomt,
hoort het de gronden van zijn wezen zingen,
zo helder als een zingen dat men droomt.

STORM UIT HET OOSTEN

II

Israël

Van alle woorden die het firmament
geopend hebben en de ingeschapen
hartstochten van de mens omvergerend
is er maar één dat waak en slape
doorwoekert van het kille Avondland:
de godsspraak die veertig eeuwen geleden
een man in een woestijn heeft aangerand
met klanken welker gloed nog heden
de tong verschroeit die hen herhalen moet,
en niemand heeft die mare ooit vernomen
of huiveringen vluchtten door zijn bloed,
omdat hij één seconde de volkomen
stem van het universum had ontmoet.
Er is geen weg terugwaarts door de tijden,
alle geschiedenis ijlt voor zich heen,
geen droom of angst is te bestrijden
dan met een nieuwe droom of angst alleen,
en wie die oude godsspraak uit wil roeien,
vervalt in wartaal, razernij der ziel,
terwijl het woord der waarheid stug blijft bloeien
onder het woedend trappen van zijn hiel.
De horizon der eeuwen is beladen
met oorlogsrood, omdat die stem niet zwijgt,
maar steeds met haar verwoestende genade
de vestingmuren van de mens bedreigt
en elke uitval naar die tegenstander
het lichaam van de aarde openscheurt

de ziel, een hemellichaam uitgetold,
in levenloze sferen stil moet staan.
De hamerslagen van het intellect,
noch smekend hartsgestamel of gespot
hebben een steen tot leven opgewekt
in het gebergte van die harde God.
De rotsen zullen nimmer splijten
zolang een mens tegen de nacht
van het geweldige bewind der feiten
zijn schijnsel te verheffen tracht.

Israël, wolk van bloed en vuur
waarin een God over de aarde schrijdt
en werpt zijn schaduw tegen het azuur
der stilte achter ruimte en tijd;
eenzame mensenkudde in wier borst
de hete adem zich met geest vermengt
en wekt een innerlijke dorst
die hun de aderen verzengt;
geroepen voor wie het steen
der wereld stem heeft sedert het gebod
der heiligheid hun in het been
gebeiteld is door een jaloerse God,
zo ongenaakbaar dat zijn naam zelfs vreemd
moet blijven aan de mond die hem wil spreken
en ieder woord dat naar bepaling zweemt
ontaardt tot een zinledig teken.
Wie aangegrepen is door deze macht
van heiligheid, die felle tegenwind
die wat de eeuwen hebben opgebracht
tot witte stofwolken ontbindt,
zijn zinnen worden te gronde gericht

door deze martelende tegenwoordigheid
van Een die nergens in het wereldlicht
te vangen is en overal zijn stem verspreidt.
Vandaar het donkere geklop
der angst die in de hersencellen woedt,
de hunkering naar slechts één waterdrop
waarin de blik dat vreemde niet vermoedt,
het delven naar het enige atoom
waaruit de vlam van deze God niet slaat,
wiens armgebaar gelijk een zoom
van vuur om het heelal gespannen staat.

Maar ook dit andere is Israël:
een dromer, een bezonken metgezel
der stilte die zich overal op aard
aan de geluiden van het leven paart;
een mens in wie de diepste huivering
is uitgerimpeld in de wijdsten rust,
gelijk een vijver die het laatste waaien ving
aleer de nacht de wind had uitgeblust;
nu ligt de koelte van de avond gans
geborgd in de warmte van haar schoot,
en alle hemelblauw en sterrenglans
en verre waaiering van avondrood
voltooit zijn droom in deze klare grond.
Ja, dit is Israël en dit alleen:
een hunkerend en peinzend deelgenoot
van deze God die vuur en steen
en eeuwig licht uitademt door zijn mond.

STORM UIT HET OOSTEN

III

Israël in Nederland

Dit was het heilsignaal van Amsterdam
een zielsverrukking en een ogenweelde:
dat zij vervolgden in haar armen nam,
hun pijnen met verliefde handen streefde,
of een verloren kind weer tot haar kwam.
En wie was er verlorener dan dezen,
die bevend van de koorts der heiligheid,
uit elk omgrensd gebied teruggewezen
en als een vonkenzwerm over de aard verspreid,
geen middelpunt meer vinden konden,
geen wijkplaats voor de woede van de dood?
Hier kwamen zij, tot in het bloed geschonden,
hier was een hand die hun te drinken bood;
en meer: hier voelden zij zo zuiver
de ademhaling van de Westenwind,
dat zich iets in hen opende, gehuiver
eens mensen die een oud geluk hervindt;
want plotseling ontdekten zij de aarde,
bespannen met een sluierfloers van licht
dat hun de ogen niet met angst bezwaarde,
noch brand in hun gebeente heeft gesticht;
het was het licht der vrijheid, het volstrekte,
waarin het schepsel zelf als licht beweegt;
slechts zij herkennen het in wie de onbevleete
verrukking van de scheppingsmorgen leeft.
En had niet Holland zich omhooggestoten
tot deze blijdschap uit een pijn die ook

soms in de nacht een einder zag ontsloten,
waaraan Gods rijk gelijk een zon ontlook?
De bleke duisternis der Joodse ogen
waarin een zee van tranen was verdord
– nooit had een hand die tranen kunnen drogen,
indien zij waren uitgestort –
werd overrompeld door een nieuw ervaren:
het Godslicht dat zij eeuwen her ontving,
begon zich andermaal te openbaren,
voorzichtig als een morgenschemering.
Reeds wordt het avond, maar nog zien die ogen
het licht geboren worden in de tijd,
de golf van leven die hen heeft bevlagen
is door een meesterhand voorgoed bevrijd.
Dit gaat de hemellichamen te boven;
al sneeuwt het noodweer alle kimmen dicht
met puin en roet, niets zal het raadsel doven
dat in die Joodse ogen openligt.

De holbewoners van de wereldstad,
een madenvolk dat tussen vuilnis kriede,
eens als een sterrenmist uiteengespat
die heel de ruimte met haar licht bezielde;
een sjacherschare door geen duimbreed lucht
beschenen bij haar handelen en tuisen,
een volk van bannelingen wier gezocht
de cederen des Libanons deed ruisen;
berooïden bukkende in slop en goot,
dat zij een bete vonden voor hun tanden,
verheerlijkten wanneer het Sabbatrood
de regenwolken van de tijd verbrandde:
het was alsof de eerste werelddag

opnieuw haar deuren openwierp, de aarde
met jonge ogen in een hemel zag
waaraan zich honderd regenbogen schaarden;
dan stroomden zij naar het gebedenhuis
om voor Gods blinkende gelaat te treden
en door de smalle straten liep geruis
van een geheime windvlaag met hen mede;
dat was der heerlijkheden heerlijkheid,
Sjechiena, ademhaling van Gods wezen;
hun voeten bleven schrijden door de tijd,
hun hoofd was boven sterren uitgerezen.
En later, in hun woning weergekeerd,
had hun gelaat het blinken aangenomen
van het geheim dat langs hen was gescheerd,
een vogel uit een rijk van licht ontkomen;
hun moede handen waren zwaar van kracht,
wanneer zij met hun zegening bedekten
het hoofd der kinderen van hun geslacht,
de wijnelk uit zijn schemerleven wekten
en deden tintelen van Sabbatlicht.
Nu tintelde in alle spijs het leven
van Hem die boven ieder aards gericht
zijn kinderen tot zich had opgeheven.

De eeuwen gaan op zolen van fluweel,
als men hen in gedachten aan hoort schrijden;
soms schijnt het dat er vleugen harpgespeel
als vederwolken langs de einder glijden;
dan trekt de geest der eenzamen voorbij,
wier zenuwstelsel blootstond aan een zingen
dat heel de schepping in een heerschappij
van wonderlijke stilte wist te dwingen,

een klankgeworden zwijgen, een geril
dat zich aan vormen poogde vast te houden;
en zij die het ervoeren stonden stil,
opdat hun zinnen het begrijpen zouden,
hun longen het doorademen met gloed
van menselijk getuigen en verbeelden.
Stormen van zonlicht hebben er gewoed
in deze door het scheppingslied bespeelden;
hun ogen en hun hart zijn uitgebrand
tot ademloze, witte aswoestijnen,
zo zij geen kusten van een ander land
voorbij het laatste licht zagen verschijnen.

Ook uit het ghetto kropen zij omhoog,
verwonderden die niet meer konden rusten,
omdat zich het heelal in hen bewoog
gelijk een zon die zelfs de nacht niet bluste.
Een hunner werd een wijsgeer, hij bevroor
zijn angsten in formules van graniet
en trok hun lijnen tot een tempel door
waarin men God alom en nergens ziet.
Een andere herkende het gelaat
van de Messias, dat gelijk een wolk
van leven boven Israëls einder staat,
in de Gekruisigde die naast zijn volk
van eeuw tot eeuw de armen houdt gestrekt
als vleugels die versteenden in hun vlucht.
En weer een ander heeft het lijf gerekt
naar het gewaai van Hollands licht en lucht,
totdat hij in de witte golven stond
van een getijde dat niet kan verlopen,
het rent van horizont na horizont
de hemelsblauwe poorten open.

Daar was ook hij die met bezielde handen
gestalten in het licht heeft neergezet
waarin de levensvlam zo helder brandde
als was zij nooit door duisternis besmet.
Al meer en meer verschenen er, ontwaakten
wier ogenpaar het licht van Holland dronk
en nooit meer van het heil verzadigd raakte
dat waterhelder naar hun diepte zonk;
en omgewoelden door de laatste vragen,
waarop de ziel slechts antwoord geven kan
met scheppingen van hartstocht, heldensagen
waarin de mens zijn God van man tot man
ontmoet en met hem worstelt tot het dagen.

STORM UIT HET OOSTEN

IV

De nieuwe tijd

Het spoor des mensen is een schaduwbeeld
tegen het grauwe uitspansel der jaren
zo vluchtig als van dwarrelende blaren
wier kracht tot levenloosheid is vergeeld;
al wat de honingraten zijner zinnen
verzameld hebben, alles wat zijn blik
aan innerlijke glans mocht winnen,
het wordt verijdel in zijn laatste snik.
Daarom is niets zo kostbaar als de ogen
die men op doortocht door de tijd ontmoet:
spiegels van licht, het witte, hemelhoge,
waterbronnen van binnenuit gevoed
en aanstonds met een korst van ijs beslagen
die niemand in der eeuwigheid vernielt.
Slechts loutere vertwijfeling kan wagen
te redden wat volkomen wordt ontzield;
alleen een liefde die niet meer kan stormen,
kapotgestoten op een blinde muur,
poogt uit een handvol stof een beeld te vormen,
de as weer aan te blazen tot een vuur.
En wanhoop is het wat er gaat bewegen,
wanneer herinnering de gaten vult
der stilten achter dezen opgestegen
wier ademtocht niet langer werd geduld,
zij die in donkere tienduizendtallen
geworpen zijn voorbij de einderstreep
en in de gorgel van de nacht gevallen,

terwijl hun oog nog naar de hemel greep.
Ook zij, ook zij die leven hielpen bouwen
in het van leven blakend Amsterdam,
het Jodenvolk dat eenmaal als een grauwe
vogelvlucht op de stad gestreken kwam,
maar met zijn stem de atmosfeer deed blinken;
het was of er een golf muziek verstoof
wanneer hun woord begon te klinken,
alsof de lage hemel openschoof
en zich een kleurenzee over de aarde
uitstortte en rukwinden van levensmoed
zich ergens in de ruimte openbaarden
en voortplantten in merg en bloed.
De straten daverden van hun bedrijf
en glansden van hun rijke handelswaar;
de venter duwde met zijn knoestig lijf
de muren van de morgen uit elkaar
en zong de dagen vol met het geweld
van zijn bestaan dat enkel honger scheen
naar wat als water door de vingers snelt;
maar meer dan winzucht dreef hem voor zich he
geluksdrang die niet rusten kan aleer
de tranen der verdrukten zijn gedroogd
in een erbarmen dat de atmosfeer
der aarde tot de hemel toe verhoogt.
Gerechtigheid, zij was het die de slag
huns harten en hun ademtocht bestuurde,
zij was de drift die uit hun ogen zag,
hun handen en hun hersenen aanvuurde,
hen door de nauwe dagen voorwaarts joeg
naar het verblindend rood der lichtguirlanden
die 's werelds toekomst om haar slapen droeg,
de vlammengordel die de tijd omspande.

En bij het kenteren der eeuw, toen hier
het jonge socialisme zijn gelaat
boven de horizon verhief, een schier
te tasten visioen, een dageraad
van broederschap als nimmer openging,
toen was het ghetto als een brandend bos:
koortsen van heimwee en vertedering
braken er in de Joodse harten los
en snelden om de aarde; uit de dagen
steeg zingen op dat meer dan zingen was:
de stem der schepping zelf, de nooit verslagen
geboortekreten van het mensenras,
die plotseling begonnen aan te zwellen
tot koren welker harmonie de mens
te boven ging; er is voor deze felle
bewogenheid geen aardse maat of grens,
het lichtste licht is nog niet licht genoeg
om hier de innigheid van te ontbloten,
het was of honderduizend jaar te vroeg
Gods hand de nevel van de tijd doorstootte
en ruimten schiep waarin de mens verblind
rondwankelde en voor zijn levensdaden
geen richting vond; als een verloren kind
poogde hij wegen in de dag te raden
en vond alleen maar wankelen als hij,
in eenzame verrukkingen ontstoken
die snel verwilderden tot razernij
of in een doodssnik werden afgebroken.

Wie had het prachtig Amsterdam gered,
toen nevel op haar ogen was gedaald,
had niet het driftig Jodendom haar met

zijn warme levenshunkering doorstraald?
Want waar zich Joden vrijelijk bewegen,
daar bloeit de wereld in hun spoor,
en ook in Amsterdam brak Jacobs vaderzegen
in weelderige bloemen door.
Het dode tijd scheen nimmermeer te keren,
toen er een man te tintelen begon
van spanning om het onheil te bezweren
dat als een walm het daglicht overwon.
Hij nam de stad in bei zijn sterke handen
en blies haar vuur in het verwelkt gelaat,
zodat opeens een gloed haar trekken spande,
haar lijf in zonnewarmte werd gebaad,
het in haar aderen opnieuw ging kloppen
van donker bloed dat ruimte scheppen wou,
en reeds verhief tegen de hemeltoppen
het volkspaleis zijn klare koepelbouw.
Ook uit de winkels begon licht te stromen,
waar men het water der juwelen sleep
tot druppels vuur, een brand van kleuratomen
die alle aardse licht in zich begreep
en uit de poriën der werkers straalde
wanneer hun stap de straten klinken deed.
De longen waar de stad mee ademhaalde,
de mond waarmee zij in het leven beet,
dat waren zij, geboren in riolen
en door een golf van welvaart opgetild,
die al hun zenuwen, van kruin tot zolen,
met dronkenschap en honger heeft doortrild.
Toen kon zich Amsterdam niet langer weren,
het werd bedolven onder hun tempeest,
hun vlammenstroom van kleuren en van kleren,
de schuimbekkende branding van hun feest.

En heeft hier het genie van Holland later
een bovenmenselijke daad verricht:
eensklaps uit een moeras van mist en water
het hoofd tot aan de sterren opgericht –
dan was daarin nog hartstocht te bespeuren
die in die vroege tijd zijn aanloop nam:
de Joodse weelderigheid die haar kleuren
ontstak in het verbleekte Amsterdam.
Zij vond daarna langs onderaardse wegen
een heldere, gekuiste vormtaal
in het verbond der werkers dat zich tegen
de slaafsheid keerde met zijn vuist van staal
en dolenden herschiep tot fier bewusten:
ook op hun schouders zou de maatschappij
der werkers van de aarde rusten.
En morgen was de ganse aarde vrij!

STORM UIT HET OOSTEN

V

De storm

Leven is huiveren van eenzaamheid
of gillen in een ruimte zonder grens
of wankelen onder het wit-hete licht
dat op de vuurplaat van de aarde hamert.
Wie leven zeggen moet, is reeds niet meer
een mens die leven in zijn lijf verduurt,
zijn mond splijt open als een kratermond
en braakt verloren vuur in het heelal,
het gloeiend puin van zijn verwoest geloof
en van zijn liefde die geen wegen vond
om door de bulderende wildernis
der wereld ooit van hart tot hart te gaan.
Zo hij een zin te achterhalen poogt,
dan nog alleen in het scharlakenrood
van rampen die de aarde openwoelen
onder des mensen radeloze voet
en regenen zijn ogen dicht met as
en wringen zijn gedachten uit het lid,
terwijl het leven in hem schreeuwt en slaat,
een blinde dans volvoert om zich te redden
in een bestaan dat al niet meer bestaat.

Want hiertoe heeft de mens zichzelf bestemd:
zijn hartstocht op te jagen tot voorbij
de verste grenzen van haar machtsbereik;
tegen de witte nacht van het heelal
de fakkel van zijn eenzaamheid te werpen,

licht zaaien waar geen licht meer denkbaar is,
gangen in het luchtledige te graven,
steeds aan de zenuwknopen van de schepping
te raken, diepe rillingen te wekken
in de stroombanen van haar organisme,
totdat hij het ontstelde huiveren
van zijn verlatenheid voelt overgaan
in een ontzaggelijke golfbeweging
die laaiend door het universum rent.

En hier ligt alle ramspoed van de mens
tot op de kiem van haar verschrikking bloot:
dat hij zijn schaduwbeeld vergroten moet
om uit de lichtorgie van het heelal
te kunnen vluchten in zijn eigen drift;
hij, de verloren, de barre enkeling
die oog in oog staat met de scheppingsgrond,
een spiegel die hem blindslaat zo zijn hand
haar witte vlam niet te bedekken poogt;
maar nooit wendt hij die marteling meer af,
elke beweging laat een vuurspoor na,
eeuwigheid kan slechts eeuwigheid verwekken,
wie vlucht rent steeds zichzelf tegemoet;
ook al vergiftigt hij het wereldlicht
met zijn niet uit te razen razernij,
hij kan zichzelf niet aan zichzelf ontrukken
en moet zijn woede wreken op de stof,
het zichtbare bestanddeel van zijn wezen,
haar bloed versplinteren, haar scheppingskracht
vergruizelen tot fracties van atomen
wier levenshonger zich te pletter spat
en hem, de mens, wegslingert uit zijn droom
van onverdragelijke heerlijkheid.

Zij vielen binnen in een voorjaarsnacht;
 de aarde lag te rijpen in een mist
 van warme, moederlijke levensgeuren;
 de hemel droeg een bruidsgewaad van licht;
 de Oosterkim hield zachte schijn gevat
 als water in de holte van haar mond;
 de slaap lag als een dun, doorzichtig vlies
 over het leven van millioenen mensen
 wier adem door de dellingen der nacht
 haar sluierstem bewoog als een rivier.
 Het was de laatste nacht waarin een volk
 de velden van de droom was ingedwaald
 zonder een angstige terugblik naar
 de uitgebrande puinhoop van de dag.
 Want eer de nieuwe morgenschemering
 haar nevel spreidde op de horizon
 snelden er honderden metalen paarden
 de stilte van de open hemel in;
 hun ratelend geblaf, de donderslagen
 die zij als zuilen in de ruimte plantten,
 waren de eerste maten der muziek
 die vijf jaar lang de stormloop van de dood
 op Nederlandse grond zou begeleiden.
 De vrijheid vluchtte met de Oostenwind
 over de zee en liet het volk alleen,
 wegkrimpend voor het doffe hielgetrap
 ener ontmenselijke slavenhorde,
 een legerschaar wier hart was doodgedrild.

De worgengel schoot over Nederland,

onzichtbaar schier; de snelle schaduwveeg
der vleugels raakte nauwelijks de grond;
de morgens openden hun licht alsof
geen wilde moordzucht in de atmosfeer
een wolk van dromen opjoeg als nog nooit
gebald stond voor het aangezicht der zon.
Maar reeds hadden de weinigen wier ziel
sinds jaar en dag werd uitgewoond door angst
om wat voorbij de grens zich samentrok
aan woede die het innerlijke licht
verdelgde in des mensen oogopslag,
hun leven prijsgegeven aan de dood,
terwijl de vlag van Nederland haar vlam
moest doven voor de gierende orkaan.
En wie uit Israël geboren was,
voelde een zwarte holte in zijn hoofd;
al zijn gedachten stroomden daarin weg
als water in het keelgat van een put,
wanneer hij naar de einder wilde zien
waarachter zich een morgen hield verschanst
van rampen zwaar en donker als geen kracht
van denken zich te binnen brengen kon.

Een sluipsgewijs bedreven massamoord,
een stil en koel voltrokken worgproces,
een langzame omarming die de lucht
wegperste uit het lichaam van de Jood,
dit was het gruwelijke droomgezicht
dat aan de einder van hun wellust stond.
Behoedzaam zetten zij de aanval in,
met kleine schramgebaren van hun klauw;
geen schepsel zag het dunne bloedspoor dat

hun tergen in de Joodse zielen trok.
Want hoe verscheurend moet een lijden zijn
eer het de strengen van geloof en hoop
vernielt waaraan het mensenleven hangt.
Maar amper was het zomerlicht verbleekt
tot ijl en schemerig Septembervuur,
toen met een korte vuistslag het geweld
de eerste breuk sloeg in het Joods bestaan;
een grillige, afzichtelijke lijn,
de wilde curve van een haatexplosie,
gaf aan de wereld te verstaan dat hier
de scheiding gaapte tussen bloed en bloed.
En plotseling vond zich de Jood terug
als achter muren van een staalhard glas
welks kilheid niet te overschreeuwen was;
onder zijn voeten wankelde de grond
waaruit zijn levensdrift haar sappen trok;
hij zag nog wel de hemel, maar het leek.
of zij versteend was tot een dood gelaat.

Niet langer dan een bliksemflits de nacht
uiteenrukt met haar arm van vuur
stond die verschrikking in hun hart gebrand.
Bleef niet alom het open aangezicht
der wereld in zijn bloeseming volharden
en ritselde het land niet van een toorn
die zich slechts fluisterend verheffen kon?
Ja, toen na weinig weken het geweld
opnieuw zijn nagels plantte in de Jood
en hem losscheurde uit het staatsverband,
zwol het gefluister tot een witte kreet
van pijn en woede om die moordaanslag
op 's mensen hoogste, heiligste bezit:

zijn zelfbesef, het raakpunt van zijn geest
met de oneindige verbeeldingskracht
die als een lichtstorm jaagt door het heelal
en hem, de sterfelijke, adelt met
het brandmerk van de uitverkorenheid.
Al die hun leven hadden toegezworen
aan wat het vluchtend uur te boven gaat:
wetenschap opgebouwd uit het graniet
van een onwankelbaar, ontroostbaar denken,
verhieven hun gestalte als een toorts,
en heel het land werd door hun licht bespoeld
en dronk het helder water van de stem
der vrijheid die daar uit dat fakkelwoud
omhoogschoot, een fontein die stromen bleef
totdat zich het geweld had doodgerend.

Hartstochten wakkeren zichzelf aan,
zij kennen stilstand noch verzadiging,
wanneer hun woede losgebroken is
uit de beperkingen der rekenschap.
Iedere hartstocht is een dodensprong
in 's werelds stilte, een verloren kreet
van leven in een levenloos heelal.
Nog kon geen schepsel weten hoeveel licht
werd meegezogen in de haat die hier
op gierenvlerken naar zijn offers dook,
hoe elke teug van het ontredderd bloed
steeds heter vlammen opjoeg door de keel
die nauwelijks gedronken had. Al wie
zijn droom nog onvergiftigd in zich droeg,
hield zijn gedachten in als hij de muil
der wildernis zich hoorde openen.

Maar vuur dringt ook gesloten ogen binnen
en hagel ranselt ook de huid die krimpt;
geen slachtoffer zou sterven eer zijn ziel
door wanhoop was veretterd en verminkt.
Met trage schreden trok het noodweer op,
iedere stap een ratelende slag,
een schokkend vooralarm van het gehuil
dat aanstonds uit de hemel neer zou gieren.
De prooi werd vastgenageld. Jood na Jood
sloeg zich het ijzer in het levend vlees,
toen hij zijn naam, onblusbaar zwart op wit,
in het register der gedoemden schreef.
Reeds werd het hem van honderd gevelmuren
in het gelaat gebeten als een vloek,
dat woord dat hem verstootte uit de zon:
Jood – en het daglicht kantelde alsof
een hand de hemelschaal had omgekeerd.
En toch was deze wereld nog van hem
en dronk hij gulzig van haar atmosfeer;
het licht van Holland was zijn levenslicht,
hij wist het nooit zo hartverscheurend diep
als nu hij hier in zijn vernedering
overal ogen vond waarin de vlam
van een onschendbaar weten stond gebrand:
de Jood is ook een kind van Nederland!

Te lang reeds droeg de haat het stenen mom
van de koelbloedige berekening
die lijnen trekt op velden blank papier
en acht het warme bloeisel niet waarin
de spanning van het naakte leven trilt;
te tastbaar was de weerloosheid, dan dat

de haat zich er niet aan verhitten zou,
te hongerig de beulshand naar een keel
die rochelend haar adem overgaf.
En in de klamme landverradersziel
woekerde als een schimmel de begeerte
met laarzenvoeten rond te trappen op
het weke mensenlichaam van de Jood.
Waartoe de heroïek van hemd en hiel,
van riem, revolver en Romeinengroet,
van een staccato krijsend kakement,
wanneer zij haar bezieling leeg moet stampen
op stenen waar geen druppel bloed uit springt?
En dat terwijl zich nog in Amsterdam
het gretig Jodenvolk de longen vulde,
alsof niet aan de muren van de tijd
een nieuwe orde haar signalen schreef.
Dat volk moest worden opgejaagd, die stad
gereinigd, schoongeranseld, uitgemest
met knuppels, koppelriemen, bajonetten,
opdat, na eeuwen schande, Neerlands bloed
van vreemde smetten vrij zich kon vertonen.
Het uur was immers rijp voor heldenmoed,
nu het verzamelde Germanendom
de spieren spande voor de laatste strijd
tegen de vraatzieke leviathan.
Eén hand, tot vuist vergrimd, was reeds genoeg
om heel de aardverschuiving los te stoten
wier massa het gigantische gebint
der wereld uit zijn voegen drukken zou.

En toen begonnen zij hun moordbedrijf
daar in die stad waar zoveel eeuwen lang
de vrijheid als een zeewind had gestroomd.

Zij sloegen blindelings in het gelaat
van mensen wier verborgen zielsgeweld
de wereld bleef omarmen en haar licht
nastamelen in heiligende klanken
tot elke vonk in hen was uitgetrapt.
Zij rukten in hun kletterende laarzen
het ghetto binnen, waar de levensvlam
haar adem even inhield; toen verhieft
manshoog de woede haar gebalde vuist
en ranselde het zwarte broed omver.
Geen Jood of Christen bracht die slagen toe,
maar de getergde kracht van Amsterdam,
tezaamgelopen tegen het geweld
dat haar het zuiver aangezicht vertrad.
Maar reeds was de verderver opgestaan
met open tanden in het licht der zon
en beet als een voorwereldlijk gedrocht
de zenuwstrengen van het ghetto door.
De bruggekleppen stonden opgesperd
gelijk versteende kaken, het gerucht
der uren was gekrompen tot ontsteld
gehuiver; als een eenzaam, roerloos schip
lag daar de Jodenbuurt van Amsterdam.
Eén dag. Het was genoeg: het angstzweet zou
niet meer verdrogen op het Joods gelaat;
het spijkerschrift van de Germaanse hiel
stond voor het leven in de prooi gedrukt.

Dit was de toeleg van het beulendom:
dat zich de moord van binnenuit voltrok,
zoals een kanker, een inwendig vuur
de weefsels van een organisme vreet.

Jood moest om Jood het felle worgkoord slaan
dat daarna schier vanzelf werd toegehaald;
de reeds versplinterde eenheid moest
haar radeloze wildernis maskeren
achter de schijngestalte van een raad.
Zo schiep zich het verbijsterde instinct
uit wanhoop, zelfbedrog en eigenbaat
een lege woekering, een hol gezwel
dat uit een stervende het leven zoog,
opdat er in de storm van willekeur
een vleug van rede overeind bleef staan,
een kleine, bleke vlam waaraan het oog
zich vast kon grijpen in de barre nacht,
een dwaallicht voor het sidderende hart
dat nog om leven kreet in de seconde
waarin het werd bedolven door het puin
van de omvergestoten duisternis.

Nauw stond dat spotbeeld op zijn lemen voet,
of als een tijger dook de dolle haat
tot in de ingewanden van zijn prooi.
Een jungle werd de Amsterdamse straat
waar, doodsangst hijgend in de keel, het wild
tegen de muren werd bijeengejaagd.
Daar stonden zij, vernederd in hun jeugd
die weg moest krimpen onder een geweld
dat witte vonken uit de keien sloeg
en hen ontzielde tot een mechaniek
dat lid voor lid bewegen moest aleer
het in de wagen tuimelde die straks
werd leeggekanteld in een martelput.
Hun lichaam snikte er zijn warmte weg
tot het, verschrompeld tot een handvol as,

geen ogen zelfs meer had om toe te doen.

Te zelden loopt het mensenlichaam vol
van een geluk dat louter ruimte is,
een golf van vrijheid die omhoog blijft staan
binnen de horizonnen van het hart;
te zelden kent het de bewogenheid
van de gesternten, ademhalend vuur
dat gouden stuifmeel uitzaait in de nacht;
zo diepe hopen graaft de levensangst
dat haar geen huivering bereiken kan
van het extatisch waaien dat èn ziel
èn lichaam van het universum is.

Maar soms woelt zich uit de granieten grond
der jaren plotseling een woede los
die als de lege weergalm is van wat
zich scheppend in de ruimte openbaart,
een kracht die niet vereeuwigd maar verslindt,
een donkere bezetenheid die in
haar eigen hitte rondsnel, wielend vuur
dat het beginsel der creatie zelf,
de waaierende stijging van geluk,
poogt weg te zuigen naar de ondergrond.
Dan werpt het leven alle schaamte af
en stelt zich naakt en roekeloos te weer,
gelijk het eens zijn eerste ademteug
bevochten heeft op een chaotisch kwaad.

De chaos: woestenij en ledigheid,
verloochening van 's werlds heilprinciep,
ontkenning van het eeuwig vruchtbegin
in 's mensen sterfelijke staat –

dit was de kracht die daar in Amsterdam
de Joden overrompeld had en nu
de adem inhield voor een nieuwe stoot.
Maar zo verwoestend rende dit geweld
tegen de schering van haar leven in
dat heel de stad het lichaam spande als
een mens die plotseling de dood ontmoet:
al wat hij uit de jaren heeft gered,
dromen niet weer te geven, een geloof
dat als muziek zijn wezensgrond beweegt,
vergaart zich in zijn zenuwen en stuwt
zijn leven tot een rechte vlam omhoog.
Zo stond daar een verheerlijkt Amsterdam
opeens van aangezicht tot aangezicht
met het verderf, licht tegen ledigheid,
bewuste hartstocht tegen razernij.

Vroeg in de morgen stoof de vrijheid los,
onstuimig als een felle vogelzwerm.
Schouder aan schouder liep het werkend volk
de straten binnen waar de winterdag
de ogen nog maar half geopend had;
hun schreden dreunden als een trommelslag
alom de strijdgeest wakker, er begon
zich iets te reppen in de atmosfeer,
een tinteling, een knetterende brand;
dan laaide eensklaps boven Amsterdam
de morgenhemel van het harde licht
dat de verzetsdrift losgeslagen had;
en rechte mensen, stijgend in hun kracht,
bewogen zich de huizen uit, een vloed
van eensgezinden, een verlost schaar
die met haar leven borg stond voor een droom:

gerechtigheid. Nog nooit had zich een stad
in zulk een klare hartstocht uitgetild
boven de stroomgebieden van de tijd;
nog nooit in twintig eeuwen had de Jood,
de bloedgetuige der gerechtigheid,
zo lijfelijk ervaren dat zijn licht
de levensadem van de wereld was.
Al wat zijn God hem ingeblazen had
werd zichtbaarheid in wat zich hier voltrok:
een golf van leven die werd omgewend
opdat zij wederkeerde tot haar bron.
Daar bleef zij stilstaan, rustend in zichzelf,
volkomen vrijheid in volkomen rust.

Het oog der beulen zag alleen verzet:
tramwagens die hun kringloop onderbraken
als sterren afgeweken van hun baan,
winkels waarvoor het rolluik nedersloeg
gelijk een valbijl, werkplaats en fabriek
wier stem op eenmaal in het niet verwoei,
een volksgemeenschap die haar levenskracht
gelijk een roofdier ingetrokken hield
eer zij zich wegwierp in een dodensprong.
Maar toen de middag boven Amsterdam
haar ruimte spande, lag daar straat na straat
verloren in een stilte zonder grens;
alleen het naakte steen getuigde nog
in zijn verlatenheid van wat zich hier
aan geestvervoering had geopenbaard.
En op die stenen stilte schampte af
heel het verbitterd vuurwerk van gerucht
dat door het beulsvolk werd omhooggestampt;
geen bitse kinriem en geen karabijn,

geen remgegil, geen botte handgranaat,
geen honderden verbeterden boevenkaken
deden de macht te niet van Amsterdam
dat daar als voor de eeuwigheid gereed
zijn straten uitzond in het middaglicht.

De mare van dat heilsignaal verdween
als zomerzon: de adem van haar licht
doorgloeit de wereld nog wanneer de nacht
haar mantel om de tijd geslagen heeft.
Niet sterven kon die heerlijkheid, maar ook
de kracht niet breken van de zwarte klauw
die ganse continenten openreet.
Iedere morgen als de Joodse mens
het brongebied des levens binnentrad
schoot er een korte snik los in zijn hart,
kromp zijn gekneusde levensdrift terug
voor weer een dag waarin hem stap voor stap
in een al nauwer afgepaalde kring
de haat zou volgen met de blinde kracht
van een verbijsterende dwanggedachte.
Nog ving hij soms zijn vrezen in een woord
dat glansde als een lichtplek in de nacht;
niet snel bezwijkt een glimlach die de pijn
van honderden geslachten dragen moet;
maar telkens dieper kromde zich zijn lijf
wanneer de mitrailleur van het verderf
de dag aan splinters hagelde die hem
nog steeds een dag van licht had willen zijn.

Hoe fijngekleed, uit welk een evenwicht
van krachten is de wereld opgebouwd

waarin de sterveling zijn loop volbrengt;
hoe raadselachtig is dit woord: geluk,
langs hoeveel wonderlijke wegen snelt
het licht al eer het uitstroomt in een hart.
Wiens oog te wijd geopend wordt, ervaart
leven als pijn, en hier werd met geweld
de blik van duizenden gescherpt opdat
elke gedachte als een mes zou staan
in eigen vlees en hun het hartebloed
in trage, dodelijke drup ontviel.
Al wat de mens vanaf het ogenblik
dat hem zijn voeten dragen door de tijd
en hij zijn schouders in het licht verheft
zo eigen als zijn ademhaling is:
het driftige bewegingsspel, de greep
der zinnen naar het hart der atmosfeer,
werd in de Jood ontworteld, blootgelegd
tot in de fundamente van zijn wezen,
sinds hij bij elke voetstap door een vuist
binnen zichzelf teruggeworpen werd.
Nog steeds een mens, een trillend krachtstation,
een knooppunt van de witste energie
die ooit is uitgestort in het heelal,
werden zijn voedingsdraden afgekneld
en ging hij onder in zijn eigen vuur.

Dit was niet meer voor hem: de open zee
waaraan het lichaam zich zijn vrijheid drinkt,
een diepe, onverderfelijke droom
van ruimte die zelfstandig ademhaalt;
de velden en de vaarten waar de dag
zich in verzilverd tot een grijs visioen;
boomkruinen, golfgebouwen in de wind

die door de hemelen van Holland snelt;
niets van het wijde, wit en blauwe heil
dat eeuwig losstroomt uit het firmament;
geen schuchter park zelfs, ja, geen kale bank
langs straat of grachtzij waar een ogenblik
het hart zich in zijn droom verliezen kan.
En ook niet meer dit andere geluk:
te worden meegevoerd door het geweld
der scheppende verbeelding, in te gaan
tot rijken waar de gouden hartstocht heerst
van klanken en gebaren die zich aan
de mens onttrekken die hen openbaart
en hem te boven gaan opdat alleen
hun stralende essentie zichtbaar zij,
volkomen helder en volkomen vrij.

Een uitgeworpene, een vreemdeling
zonder een schuilplaats dan het naakte lijf
dat als een schaduw langs de muren streek;
en dan opeens nog minder: een leproos
die zijn onreinheid als een brandmerk droeg,
een misgeboren wezen op welks borst
de haat een gele fluim had neergespuwd.
Nu restte hem geen uitweg meer, hij trok
de ogen van de wereld naar zich toe
als bliksemende pijlen, overal
ervoer hij zijn verschijning als een vloek
en zelfs de deernis scheurde nieuwe pijn
uit zijn verkommerde gestalte los.
Berooid, bespogen en reeds half ontzield,
beet hij zich vast in deze blinde hoop:
dat straks uit de verlaten Westerkim
de vrijheid als een wolk van vuur en staal

zich aan zou storten op het continent.
Maar er weerklonk geen stem van overzee
die door dit lijden werd verteerd; hier stierf
een volk en aan de uitgebluste kim
stierf dag na dag als een verloren kreet.

Wie naar de ziel grijpt, martelt ook het lijf,
hij rukt aan levend weefsel, hij ontwricht
het innerlijke spanningsevenwicht;
maar deze martelzucht bleef onvoldaan
zolang er nog iets stuipte in de Jood,
al was het slechts de waanzin van een dier
dat door een vlamme golf besprongen wordt;
zijn heugenis moest worden uitgeroeid
onder de zon, het krachtveld zijner ziel
zo diep verwoest dat er geen echo klonk
achter het gillen van zijn stervenscreet;
de laatste grijsaard en het prilste kind
moest worden weggeworpd opdat voor eens
en eeuwig de verborgen God bezweek
die door dit volk zijn ademhaling joeg.

Het waren jongemannen, recht en hecht,
het oog een beker vol inwendig licht,
de borstkas een gewelf van levensdrift,
de benen spierkolommen die de romp
slank en veerkrachtig hielden opgetild;
het schoonste dat de aard ontstijgen kon,
lichthonger en bezonkenheid ineen,
een ochtendklaarte langzaam aangegloeid
tot hoog, extatisch zomermiddagvuur.
En heel dat woud van jonge mensenkraft

werd losgereten uit zijn levensgrond,
in al zijn vezelen kapotgebeuld
en dan geworpen in de dodentrein
die met metalen neusgat reeds de brand
der verre Poolse offerkuilen snoof.
Zij waren eerstelingen slechts, de bloem
der honderdduizend, keurtroep van de dood,
als werksoldaat geworven en beproefd;
maar reeds na weken rukte het geweld
links, rechts de zwakken met de sterken los
uit hun bestaan en joeg hen heen en weer,
zodat het zweet hun van de kaken liep
in barre angst, hun haperende stem
als een verlamde vogel zich verhief
en weer ter aarde zonk, hun stervensnood
zich vastgreep aan een smeekschrift, een attest,
papieren wapens, stofsnieuw tegen vuur.

Een wijde zomerzondag, blauw en goud,
stolpte zijn hemel over Amsterdam,
toen daar in huis na huis de bliksem sloeg
van een signaal, een dodelijk bevel:
de wereld te verlaten waar het hart
nooit zo wanhopig van gehouden had,
dit land waarin zich boven het tumult
der moordenaars nog steeds de gloed verhief
van menselijke innigheid, de stad
wier beeld men in zich omdroeg als een droom,
vaarwel te zeggen en te loor te gaan
in onbekende rampen, ver voorbij
de grenzen die het hart omvatten kon.
Reeds was het huis een cel, de zomerstraat

een executieveld, de ganse stad
een dreigend visioen, een dode grijns
waartegen het instinct te keer wou gaan
in hemelhoge kreten, in een woest
gevecht met dat verschrikkelijke licht
dat daar meedogenloos te zwijgen stond.
Dan stortte de vertwijfeling ineen
tot hulpeloos gemijmer, men zat neer,
hoorde de tijd verlopen naar de dood,
als water prevelende in de nacht,
en dan opeens gegil van kinderstemmen,
een witte vlam wier licht werd afgesnoerd.

Nu restte enkel nog de razernij,
de doodsangst die met dolle vlerken sloeg
tegen het tralienet, de rondedans
der halfvermorzelden door Amsterdam.
Zij renden zich de voeten stuk, zij kreten
de stomme hemel aan om een respijt
dat hun ontworteling een week, een dag
vertragen zou; met smeken en gesnik,
met bidden en bezweren poogden zij
de macht terug te duwen die zich borst
aan borst tegen hun leven had gesteld,
maar steeds een rechtsillusie staande hield,
luchtspiegeling van een vervlogen tijd,
alleen opdat de oogst aan bloed en pijn
van niet te stelpen overvloed zou zijn.

Een heerschappij van jaren krimpt tezaam
tot de seconde van een bijslag: moord.
Langs welke wegen zich hun lot voltrok,

hoe overhaast of slepend ook de reis,
voor allen was het eindstation de dood.
Maar leven lijft geen sterven bij zich in,
het menselijke denkt zich niet terug
tot het volstrekte nulpunt van het niet;
zo hijgde jarenlang in hoop en angst
de levensdrift der Joden zich kapot;
zo werd het spel gespeeld totdat de nacht
de laatste ogen overrompeld had
die nog geloven wilden aan het licht.

Als onweersgolven rolde het geweld
over het land; het naakte wapentuig
der beulen spatte uit het duister op
gelijk een bliksemflits; het laarsgestamp
sloeg zwarte gaten open in de nacht;
de muren werden vluchtig als papier,
zij trilden mee met het verschrikte hart,
zij losten op tot lucht, elk slaapvertrek
werd een verloren schip in open zee;
en wie, de handen voor het aangezicht,
nog poogde weg te kruipen voor de dood,
voelde de beulsklauw grijpen door zijn droom,
hoorde zijn eigen voetstap in de tijd
verklanken naar een blinde horizon.
Totdat zijn ogenblik gekomen was:
een mens, een bundel angst en eenzaamheid,
werd uit zijn huis, zijn warmte weggesleurd
en neergesmeten in de schouwburgzaal
waar de proloog ging van een spel van bloed,
geladen met een pijn zo bitter als
nog nooit was doodgesnikt onder de zon;
hier werd de mens verwoest tot in zijn kern,

hier werd zijn licht met voeten uitgetrapt,
hier kromp en kronkelde het leven zich
in meer dan menselijke marteling:
hier leed de schepping schade aan haar ziel,
hier bloedde iets onsterfelijks kapot.

De zieke, de waanzinnige, de wees,
de blinde en de kreupele, al wat
ontroering wekt, de diepe huivering
van pijn en liefde die erbarmen heet,
het werd bijeengeveegd en weggevoerd
als as en vuilnis naar de vaalt.
Ondanks het heldendom dat kind na kind
terugbracht uit de armen van de dood,
ondanks de duizenden die ginds en her,
ineengedoken als een angstig dier,
het lijf verborgen hielden in een hoek,
er was geen redding voor de Joodse mens,
zijn wezen werd verpletterd en verstikt,
zijn levensbron vergiftigd tot de grond;
waar hij zijn voeten plaatste liep de dood
als een onhoorbaar waaien met hem mee,
waar hij zijn ogen ophief zag de kim
hem met versteende ogen in de ziel.

STORM UIT HET OOSTEN

VI

Epiloog

Amsterdam, stad van steen en water,
gelijk het geen stad ooit is geweest,
ook deze storm verwoei, slechts in een eenzaam prater
huivert de brand na van dat groot tempeest.
Alle herdenken is amechtig dwalen
in ruimten door geen schim bewoond;
leven kan slechts in vormen ademen,
met schijngestalten wordt de dood verschoond.
Daarom: zo er ooit woorden zijn gesproken
die door hun eigen pijn werden vernield,
dan deze, van iedere droom verstoken
die mensentaal met eeuwigheid bezielt.
De stad der steden is te fel geschonden,
de glimlach in haar trekken is versteend,
nog krimpt haar lichaam van verborgen wonden
en angst die niet kon worden uitgeweend.
De voetstap klinkt hier niet meer in het wijde
als in de branding van een zee te loor,
de mijmering stuit op het barre lijden,
de golf van bloed die tot een muur bevroor.

Al peinzende verging het laatste hopen
dat iets aan de vernietiging ontkwam,
dat ergens vonken door de ruimte lopen
van de verminkte ziel van Amsterdam;
en toch, uit tweemaal honderdduizend ogen
viel het gedoofde licht op deze hand,

terwijl zij schrijvende zich heeft bewogen
tegen het waaien van die zwarte brand;
en nu nog, in de laatste ogenblikken
—een diepe stilte blust het denken uit—
verheft zich ergens een verloren snikken
achter een poort die zich voor eeuwig sluit.

COLOPHON

Storm uit het Oosten is in 1950 geschreven ingevolge een opdracht van de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Het is gezet uit de 12-punts Bembo en gedrukt door N.V. Drukkerij Trio te 's-Gravenhage